

“EŞİT HAK, EŞİT GÖREV,,

Prof. Dr. A. AFETİNAN

Atatürk 6 Temmuz 1918 de günlük hatıra defterine şunları yazıyor :

«Benim elime büyük selâhiyet ve kudret geçerse, ben hayatı içtimaiyemizde arzu edilen inkılâbı bir anda, bir «coup» ile tatbik edeceğimi zannedirim. Zira ben bazıları gibi efkârı avamın, efkârı ulemanın yavaş yavaş benim tasavvuratım derecesinde tasavvur ve tefekkür etmeğe alıştırmak suretiyle bu işin yapılabileceğini kabul etmiyor ve böyle harekete karşı ruhum isyan ediyor. Neden bu kadar senelik tahsil-i âlî gördükten sonra hayatı medeniye ve içtimaiyeyi tetkik ve hürriyeti tezevvük için sarfı hayat ve evkat ettikten sonra avam mertebesine ineyim. Onları kendi mertebeme çıkarırım. Ben onlar gibi değil, onlar benim gibi olsunlar. Maamafih bu meselede şayanı tetkik bazı noktalar var. Bunları iyice takarrür ettirmeden işe başlamak hata olur....

«..... Yüksek seviyede olan, kendi seviyesinden irfanen dün olanı beğenmez. Fakat bu hal haddizatında şayanı takdir ve teşvik görülmek lâzım gelmez mi? Her yeni yetişen kendinden eskisini beğenmeyecek kadar yükselirse o zaman ancak o zaman ensali âtiye yekdiğerinden kademe kademe yüksek seviyede bir silsilei âliye vücuda getirebilirki terakki beşerin gayesi de budur.» (*)

(*) Bu metin ilk defa yayınlanıyor.

15 Temmuz 1921 de Sakarya harbinden önce Ankarada Maarif Kongresi açılmıştır. M. Kemal (Atatürk) burada kadın ve erkek öğretmenlerin işbirliği ile Milli Maarifin, kurulabileceğini ileri sürüyor ve diyor ki :

«Silâhı ile olduğu gibi dimağı ile de mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. Milletimizin saf seciyesi istidat ile doludur. Ancak bu tabii istidadı inkişaf ettirebilecek usullerle mücehhez vatandaşlar lâzımdır.»

27 Ekim 1922 Bursada öğretmenlere hitap ederken şöyle diyor : «Hanımlar, Beyler. Ordularımızın kazandığı zafer sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırlandı. Hakiki zaferi siz kazanacak ve devam ettireceksiniz ve behemahal muvaffak olacaksınız».

Atatürk'ün bütün bu fikirleri tatbik edildiği için 1926 da Medeni, 1930 da Belediye ve 1934 de de Seçim kanunları ile Türk kadını bütün haklarını nazari olarak elde etmiştir.

Onun için bu haklarımızın korunmasına, kullanılmasına ve benimsenmesine mecburuz. Kanuni hakkımız bakımından bugün Türk kadınlığı dünyanın en medeni memleketlerinin kadınlığı ile aynı seviyededir. Medeni âlemin siyasi, ilmi ve kültürel topluluklarının hangisinde bulunursanız bulununuz, Türk kadınına hak tanıyan Atatürk devri olduğunu daima size hatırlatırlar. Bu hal bütün bir dünya kamu oyunun hükmüdür.

Türk kadınının bu nesiine mensup bir fert olarak bundan millî bir gurur duymamak mümkün değildir. Fakat vazife mesuliyetini düşünerek bu gururu yenmek ve hakları bunun mukabili olarak kullanmak mecburiyetinde olduğumuzu da biliyoruz. «Eşit hak, eşit görev mesuliyeti» prensibini benimseyen bir milletin kadınlığını temsil etmekle sorumluyuz. Atatürk 1831 de diyor ki : «Vazife mukabili olmıyan hak mevcut değildir».

Bugünün genç nesilleri bu hak ve vazifelerin sahibi olarak doğmuşlardır ve bunu gayet tabii bir durum olarak kabul ederler. Madalyanın ters bir tarafı, yani bu hakların olamayacağını dahi düşünmek, bilmek istemezler. Tarihte şüphe yok ki, milleti için başardığı büyük işlerle halk sevgisini kazanmış kimselerin önderliği milletleri ileri medeniyete doğru yöneltmesi bakımından çok önemli ve verimli olmuştur.

Çünkü bu şartları haiz olan liderler milletlere medenî yolda istikamet vermek kudretinde olurlar. Bununla beraber ferdi değerlerin şahsî kabiliyetlerin millet topluluğuna sağlayacağı faydaların tesirlerinin önemi üzerinde de durmak icabeder. Sosyoloji ilmi bize bu prensibin çeşitli yönlerden örneklerini verir. Benim Atatürk'ten işittiklerime göre, O bu dünyaya daima en çok değer vermiştir. Belirli konular üzerinde fikirlerini kitaplar okuyarak ervaî kendisi olgunlaştırmış, etrafında bulunan veya memleket içi seyahatlerindeki aydın topluluklara telkinler yapmış, kendisine sorular sordurmuş ve başkalarının fikirlerini almıştır. Bu hazırlık safhasından sonra ise halk kütlelerine inandırıcı telkinlerde, hitabelerde bulunmuştur. Bu suretle sosyal zemini hazırlamış ve medeniyet yolunda en ileri fikirlerin tatbikatını Türk milleti için öngörmüştür.

Aydın Türk kadınlarına bugün iki türlü vazife düşüyor : Biri kendi haklarını vazife karşılığı kullanmak, diğeri ise bunları bilmiyenlere öğretmek ve geniş halk kütlelerine anlatmak.

Çok çeşitli görevlerimiz olduğuna inanmış bir insan olarak Cumhuriyetimizin 41. yaşını doldurduğu bu tarihte bir teklif ile yazımı bitirmek istiyorum.

Yukarda işaret ettiklerim bir hak kazanmanın tarihi hatırası. Fakat bugün ve daima

millî varlığımıza çok şeyler kazandırmak mecburiyetindeyiz. Bugün dünya medeniyetinde icatları çoğaltmasıyla tekniğin gelişmesinden doğan endüstri hayatı, belli bölgelerdeki millî kültürlerin özelliklerini bu yeni hayat tarzının pratik konforu karşısında kolay bulmaktadır. Bu hal zaruri bir sonuçtur. İşte biz Türk Kadınları bunun karşısında millî ev kültürümüzü ve el sanatları eşyalarımızı toplamakla iki türlü görevimizi yerine getirmiş olacağız.

1) Millî Kültürümüzün bütün örneklerini bölgesel özelliklerini de göstererek bir araya toplamak, böylece hem yeni nesillerimize hem de yabancılara kendi geleneksel kültürümüzü gözle görülebilir bir durumda tanzim etmek.

2) Diğer taraftan bu yerlerin turistik bir cazibesi olacağı gibi, eski motif ve biçimlerden bugünkü eşyalarımıza örnekler olarak bunların devamını sağlamak.

Bunu belirli bir yerdeki misal ile açıklamak isterim. Meselâ Erzurumda, eski tarz o iklimin özelliğine uygun bir evde bütün bu çeşit eşyaların, kıyafetlerin ve el sanatlarının bir araya toplanması ile tarihimiz yaşayan bir varlık olarak gözlerimizin önünde bulunacaktır.

Edirne'de, eski bir âbidevi binada, Bursa'da Fatih'in doğduğu ev, Diyarbakır'da Ziya Gökalp'in evi, Gaziantep'te eski bir Türk evi, Karsta Gazi Muhtar Paş. evi Trabzonda Atatürk köşkü ve buna benzer bir çok yerlerde diğer tarihi binalar. Aynı zamanda bu yazının konusu olan «Eşit hak, eşit görev» de kadının millî bünyesindeki millî kültürümüze emeği fikri ve zevki ile kattığı eserleri değerlendirmiş olacağız.

Bunun için Cumhuriyet devrimizde Et-nografya müzelerimizde toplanmalar olmuştur. Fakat her bölge ve vilâyet merkezimizde açılacak ve bilhassa kadınlarımızın armağanı ile kurulacak bu müzeler medenî ve ileri Türkiyemizin ilham kaynakları olacaktır.

Bence bugünkü Türk kadını asrın ve medeniyetin icaplarına uymayı lüzumlu görürken tarihi inkişaftaki hizmet ve değerlerini muhafaza etmekle bir görevini de yerine getirecektir.